

PROTOCOL D'EPICUTÀNIES

ACADI

Autors: Mireia Romero, Alba Calveras, Joan Ventura
Data de revisió: Febrer 2025
Revisat: Comitè cutani de la SCAIC

ÍNDEX

1. Introducció/Definició	1
2. Objectiu de la prova	1
3. Indicació de la prova	1
4. Contraindicacions de la prova.....	2
5. Material necessari.....	2
☐ Recursos humans:	2
☐ Recursos materials:	2
6. Mètode	6
7. Procediment.....	7
8. Lectura dels resultats.....	8
9. Bibliografia:.....	11

1. Introducció / Definició

La dermatitis de contacte és una malaltia inflamatòria cutània produïda pel contacte d'una substància al·lèrgica.

El mecanisme pot ser immunològic (dermatitis de contacte al·lèrgica (DAC)) o no immunològic (dermatitis irritativa).

Les substàncies que produeixen la DAC es denominen contactants o al·lèrgens.

Les proves epicutànies o també anomenada *Patch test*, són proves "in vivo" per al diagnòstic de la DAC.

Les proves consisteixen en l'aplicació d'una petita quantitat de substància sospitosa sobre un pegat que va enganxat a l'esquena del pacient, aquest pegat s'ha de mantenir en oclusió durant 48 hores per tal de reproduir, de forma limitada, una reacció local. Es fa una primera interpretació dels resultats a les 48 hores i una segona interpretació a les 96 hores.

Aquestes proves mesuren la hipersensibilitat cel·lular (hipersensibilitat retardada o reacció tipus IV de la classificació de Gell i Coombs). Aquest tipus d'hipersensibilitat està provocada per l'activació dels limfòcits T a l'interaccionar amb el determinant antigènic en la membrana de les cèl·lules presentadores de l'antigen.

2. Objectiu de la prova

- Descobrir els agents causants de la dermatitis de contacte al·lèrgica.
- Reproduir de forma estandarditzada una reacció de forma limitada local i temporal amb les substàncies que es sospiten que poden produir la dermatitis.
- Mesurar la hipersensibilitat cel·lular.

3. Indicació de la prova

La prova epicutània és la prova d'elecció per l'estudi de la dermatitis (èczema), és a dir, per determinar si existeix dermatitis de contacte (DAC). També s'utilitza en reaccions sistèmiques retardades a fàrmacs.

4. Contraindicacions de la prova

- Que el pacient tingui un brot de dermatitis a la zona on es posaran els contactants.
- Que hi hagi lesions a la zona on es col·loquen les epicutànies.
- Embaràs (individualitzar).
- Evitar col·locar-los a la zona on hi ha tatuatges.
- No pot estar en tractament amb corticoides, tant oral com tòpic en la zona d'aplicació, els 10 dies previs a la prova.
- Els antihistamínics no contraindiquen la prova.
- Evitar els tractaments amb immunosupressors (individualitzar cada cas).
- Que el pacient no disposi de temps per fer el número de visites que requereix la prova.
- Èpoques de l'any que faci molta calor, ja que la suor podria desplaçar les bandes i donar errors diagnòstics. Es recomana no fer la prova a l'estiu.

5. Material necessari

- Recursos humans

Personal d'infermeria i medicina del servei d'Al·lergologia de Consultes Externes.

- Recursos materials

- Retolador marcador permanent.
- Alcohol 70° per netejar la pell.
- Gases.
- Guants.
- Maquineta de trasquil·lar però, si és possible, millor rasurar la zona uns dies abans.
- Tisores.
- Diferents **bateries de contactes** que reuneixen al·lèrgens d'un mateix grup.

Protocol Epicutànies

- **Bateria estàndard (GEIDAC, True Test):** amb elles es testa les principals substàncies que es troben en cosmètica, perfums, detergents, fàrmacs, metalls etc. Aquestes bateries estan elaborades per grups de treball nacionals i internacionals on s'arriba a un consens de quina substància testar, amb quin vehicle i quina concentració.
- **Bateries específiques:** hi ha diferents bateries específiques, com per exemple: bateria de metalls, bateria dental, bateria de cosmètics...

En cas de **fàrmacs no estandarditzats** es pot preparar el test amb el fàrmac implicat. Es poden fer dilucions amb sèrum fisiològic o vaselina segons quin sigui el vehicle més apropiat (ho acostumen a preparar a farmàcia del centre). Cal valorar en cada cas quina concentració del fàrmac es testa. Aquests fàrmacs no estandarditzats a vegades ens els facilita la farmàcia del centre i a vegades el propi pacient.

- Banda adhesiva hipoal·lèrgica per cobrir les bandes contactants.
- Pegats, existeixen de diferents tipus:
 - **FINN CHAMBER AQUA** (Martí Tort S.L): És una càmera d'alumini que permet una oclusió completa de les proves epicutànies. Les càmeres venen muntades en cinta adhesiva *Scanpor* en tires de 10 i porten un paper protector que es pot retirar fàcilment.

IMPORTANT: No es poden fer servir FINN CHAMBER AQUA per solucions aquoses amb compostos de mercuri degut a la incompatibilitat d'aquest producte amb l'alumini de la càmera. Per aquests casos es millor fer servir, per exemple el CURATEST.

- **CURATEST** (Martí Tort S.L): És un apòsit de teixit que porta 10 discos per test. Presenta un suport de teixit de polipropilè. L'amplitud del paper protector permet que no hi hagi contacte amb la superfície adhesiva

Protocol Epicutànies
durant l'aplicació. El seu ús és fàcil. Presenta un marge lateral per
marcar que es pot separar i facilitar la lectura.

- Bateria Estàndard **GEIDAC** (Grup Espanyol de Dermatitis d'Al·lèrgia de Contacte), és una bateria dinàmica, que es va actualitzant i conté els principals al·lèrgens de contacte més habituals responsables de la DAC.

- **TRUE-TEST** (*Thin layer Rapid Use Epicutaneous Test*): És un test diagnòstic que consta de 36 substàncies agrupats en 3 apòsits ja preparats. És fiable ja que garanteix l'estabilitat dels al·lèrgens durant tot el seu cicle de vida i assegura exactitud en el diagnòstic proporcionant la concentració al·lèrgica òptima en cada un dels seus pegats.

Es poden realitzar epicutànies obertes o **OPEN TEST**, quan la reacció és immediata, consisteix en aplicar la substància potencialment al·lèrgica a l'avantbraç i es deixa sense tapar en observació i es llegeix als 30 i 60 minuts i novament a les 48-96 hores.

També es poden fer epicutànies d'aplicació continuada o **Test d'ús**. Es fa una primera lectura immediata als 30 i 60 minuts i una lectura retardada a les 48 i 96 hores. S'aplica 2-3 cops/dia la substància en una zona de 5x5 i 0,1ml de substància a l'avantbraç.

Existeixen un tipus de reaccions que s'anomenen reaccions fotoal·lèrgiques, són erupcions cutànies localitzades a les zones exposades al sol, com a conseqüència d'una reacció combinada del sol i un fàrmac prèviament pres per via oral o aplicat tòpicament a la pell. Les persones amb reaccions fotoal·lèrgiques no desenvolupen cap reacció a l'exposició solar aïllada ni al medicament responsable aïllat, però en canvi, la combinació del medicament amb l'exposició solar els causa una reacció cutània al·lèrgica. Per aquest motiu, les reaccions fotoal·lèrgiques sovint s'observen durant els mesos d'estiu. En aquests casos, es fa el **fotopatch** o **fotopegat** que consisteix en l'aplicació en forma de pegat de la substància sospitosa durant 48 hores. Si no s'observa cap reacció, la zona és exposada a una font de radiació ultraviolada. Si es desenvolupa vermellor a la zona del pegat es considera la reacció com a positiva.

Existeixen diferents bateries de fotopegats on s'inclouen diferents substàncies que potencialment poden donar lloc a aquest tipus de reaccions.

6. Mètode

Abans de realitzar la prova el pacient ha de seguir una sèrie de recomanacions. El pacient ha de ser informat prèviament i ha de tenir el full de recomanacions prèviament abans de realitzar la prova.

- Informar al pacient en què consisteix la prova, què es pretén i com es realitzarà. La prova dura tota la setmana i ha de venir a la consulta durant 3 dies consecutius (dilluns, dimecres i divendres).
- Informar que les primeres 48 hores portarà els pegats a l'esquena. És per això que ha de saber que no podrà suar i haurà de vigilar que no caiguin.
- Informar que a les 48 hores se li trauran els pegats, però portarà enganxada una numeració que tampoc pot caure ja que és important per fer la lectura retardada.
- En cas de molta vellositat a la zona d'aplicació dels pegats, s'aconsella que uns dies abans es rasuri la zona. En cas de no fer-ho, es valorarà la necessitat de rasurar en el moment de col·locar els pegats.
- Es recomana portar roba còmoda i no anar massa abrigat per tal d'evitar suar.
- No es pot mullar la zona de les epicutànies durant les 96 hores següents.
- Cal evitar fer exercici físic. En cas de que el pacient estigui en edat pediàtrica, cal recordar evitar fer gimnàstica ni córrer massa a l'hora del pati.
- No es pot prendre corticoides via oral durant la prova i assegurar que no n'hagi pres des de 10 dies abans de fer la prova. Tampoc pot aplicar-se corticoides tòpics a la zona d'aplicació, i no pot fer servir cremes en la zona dels pegats fins a finalitzar la prova.
- No es pot realitzar UVA ni prendre el sol mentre dura la prova.
- Evitar el rascat en cas de prurit a la zona dels pegats. **ES PODEN PENDRE ANTIHISTAMÍNICS**, ja que no interfereixen en el resultat de la prova.

- S'ha de donar resposta a tots els dubtes o preguntes que requereixi el pacient en relació a la prova.

Per realitzar la prova, primer de tot s'ha de:

- Realitzar identificació activa del pacient.
- Presentar el personal que realitzarà la prova.
- Interrogar al pacient sobre la medicació que pren per tal d'evitar interferències en el resultat i detectar contraindicacions per la prova.
- Confirmar, mitjançant la història clínica, les bateries de contactant que s'han de testar (no repetir contactant, aplicar una sola vegada cada un).

7. Procediment

- Per realitzar aquesta prova són necessàries tres visites consecutives de la mateixa setmana, habitualment dilluns, dimecres i divendres. Cal evitar fer la prova en mesos d'estiu.
- Les proves epicutànies es col·loquen en zones de la pell sana i lliure de cremes, preferiblement a l'esquena, deixant lliure la zona central.
- En cas de que la zona de l'esquena sigui insuficient o no estigüés en bones condicions (lesions, tatuatges, etc...), es poden col·locar també a la cara externa dels avantbraços i a la zona anterior dels braços.
- La pell no pot haver rebut cap tipus de tractament les 4 setmanes abans.
- S'ha de netejar la zona amb alcohol de 70°.
- En cas d'excés de pèl, s'ha de rasurar la zona.
- Col·locar els extractes en les càmeres de les cintes adhesives de material hipoal·lergen. Es col·loca sobre la càpsula del pegat una petita quantitat de l'al·lergen (un gra d'arròs). En cas dels al·lèrgens líquids, s'aplicarà 1 o 2 gotes, fins que la càpsula queda impregnada de líquid, si n'hi ha un excés es retirarà

amb una gasa. Es poden preparar amb antelació, excepte els líquids i els perfums que s'han de preparar al moment per evitar l'evaporació. En el cas dels estàndards, que ja venen preparats, s'han de col·locar directament els pegats a la zona escollida.

- S'han de col·locar seguint un ordre i marcar amb un retolador permanent específic per fer aquestes proves.
- Cobrir les càmeres amb una banda d'esparadrap de paper hipoal·lergen.
- S'ha de portar tapat durant 48 hores. Passat aquest temps es retiraran les cintes adhesives i després els pegats, fent una lectura al cap de 30 minuts de destapar la zona. Ja que en el moment de retirar els pegats la zona està molt eritematosa i s'ha de fer la lectura quan la zona hagi recuperat el seu aspecte.
- Es torna a marcar la zona on estaven els pegats i es deixa sense tapar, marcant amb el retolador específic per aquest ús, no altres retoladors ja que s'esborren.
- Cal vigilar al domicili que no caiguin els pegats o que no es despintin les marques de retolador. No es pot suar, fer esport ni mullar la zona durant els 5 dies que dura la prova.
- S'ha de recordar al pacient que ha de seguir actuant durant les 48 hores següents, de la mateixa manera com si portés els pegats.
- Passades les 96 hores es realitzarà la lectura definitiva.

8. Lectura dels resultats

Es recomana posar els **Patch Test** els dilluns i fer la primera lectura els dimecres i la segona lectura els divendres.

- La lectura l'ha de fer personal expert i entrenat.
- Es fa una primera lectura a les 48 hores, quan es retira l'oclusió, i una altra lectura a les 96 hores.

- En cas de fer les epicutànies amb medicaments, com els corticoides, serà necessària una lectura addicional als 7 dies i als 14 dies.

En funció de la lesió indicarem el resultat amb creus, tenint en compte aquest quadre:

Eritema	?		Reacció dubtosa, irritativa
Eritema infiltració possible pàpula discreta	+		Reacció positiva
Eritema infiltració pàpula vesícula	++		Reacció positiva important
Eritema intens infiltració i vesícula	+++		Gran reacció positiva

- Si a la lectura de les 48 hores apareix eritema i a la lectura de les 96 hores ha desaparegut, es considera el resultat com a negatiu.
- Encara que la lectura de les 48h sigui negativa, s'han de mantenir les mateixes normes i fer igualment la lectura a les 96h
- Si a la lectura de les 48 hores s'observa una reacció positiva de +++ amb exsudat, es pot fer una cura humida amb sèrum fisiològic per netejar restes d'al·lèrgen i aturar la reacció, però encara no tractar amb corticoides per no negativitzar la resta de pegats.
- Una vegada s'ha diagnosticat l'al·lèrgen positiu se li donarà informació d'on es troba i com ha d'actuar per evitar el contacte

Es disposa d'ajudes visuals (plantilles) aportades pels laboratoris que distribueixen els contractants:

9. Bibliografia:

- Pruebas epicutáneas. José Luis García Agujeta. colección Letitrain. 2016
- Pere Gaig Jané. Laia Pastor Jané. José Luis García Abujeta, Josep A. Pujol Montcusí. Manual de Alergia Cutánea. mra, creación y realización editorial, S.L. Enero 2012.
- I.J. Dávila González. I. Jáuregui Presa, J.M. Olaguibel Rivera, J.M. Zubeldia Ortuño. Tratado de Alergología, 2ª edición. Editorial Ergon, 2015.
- Libro de las Enfermedades Alergicas de la Fundación BBVA, 2021. <https://www.fbbva.es/alergia/>
- Fundamentos de Alergia e Inmunología Clínica, Antonio J. Perez Pimiento, 2020